

Îi spuneam Nașul

Oricât talent și har ar avea cineva, dacă nu are șansa să întâlnească persoana/persoanele care să-l bage în seamă și să-l sprijine în evoluția lui, acesta riscă să rămână necunoscut. Personal, am avut norocul de a fi întâlnit astfel de personalități, începând cu soțul meu. Pe lângă imboldul pe care mi l-a dat, a fost în același timp și criticul meu cel mai aspru și lucid. Ce mi-a lipsit în viață a fost talentul de a mă descurca și de a-mi crea relații profitabile, care să mă propulseze acolo unde îmi era locul. Răbdarea mi-a fost însă răsplătită, iar surprizele pozitive mi-au venit când și de unde nu mă așteptam.

Cel dintâi care m-a sprijinit a fost Sergiu Nicolaescu, pe atunci redactorul-șef al revistei „Argeș”. Cum nu ne cunoșteam decât în limitele unei politeți, gestul său de a mă invita să public m-a luat pe nepusă masă. Până atunci nu publicasem decât mici tablete pe teme plastice în ziarul local „Secera și ciocanul”, ceea ce din punct de vedere critic și literar nu însemna mai nimic. Ce anume l-a făcut să aibă încredere și să-l determine într-o perioadă neagră a presei să-mi deschidă o rubrică permanentă pe teme artistice, nu știu. Cert e că a făcut acest gest de întâmpinare cu generozitate și fără ezitare.

Anii 1980 au fost catastrofali pentru presă în general, iar pentru revistele de cultură, un adevărat iad. Literatura și arta nu interesau autoritățile decât în măsura în care se aliniau politicii și ideologiei partidului, iar susținerea lor financiară era aproape nulă. Redactorii, din ce în ce mai puțini, erau obligați să alerge prin întreprinderi, cerșind sumele necesare autofinanțării. Din revista lunară, „Argeșul” ajunsese trimestrială. Cultul deșănțat al personalității Ceaușesților invada numere întregi, nelăsând spațiu și loc de respirație pentru cultură și literatură. Din ordin de sus, „omagialele” se țineau lanț, făcând publicațiile culturale de necitit. Prinși între ciocan și nicovală, presați de organele de partid, redactorii erau în același timp judecați aspru de cititori, care refuzau să înțeleagă aberanta și umilitoarea situație în care erau puși. Printre materialele-plăcintă

despre Petrochimie, „noua revoluție agrară” și marile realizări ale „Epocii de aur”, cerute insistent de autorități, abia de se strecurau câteva rânduri și despre cultură. Cuvântul de ordine din redacții era „nu proprietarilor de rubrici”. În atare situație, decizia lui Sergiu Nicolaescu de a-mi acorda o rubrică permanentă dedicată în exclusivitate artelor plastice era de o mare îndrăzneală. La fel și publicarea unor luări de poziție împotriva a ceea ce se petrecea în domeniul culturii, cum a fost acel text al lui Paul Everac, care a fost comentat la Europa Liberă... Cu ce perdaf s-a ales Sergiu Nicolaescu pentru curajul de a publica așa ceva, numai el a știut.

În ce mă privește, mărturisesc că nu am fost o colaboratoare comodă, scriam numai ce-mi trăsnea prin cap, pe deasupra și într-o manieră neconformistă. La „omagiale” refuzam sistematic să particip, ori dădeam vreun text taman pe dos decât mi se cerea. Mucalit, Sergiu Nicolaescu mă mostra, chipurile: „Mai academic, mai academic”. „Fi-ți-ar ale dracului *cuiel*”, mormăia iritat de încăpățânarea mea de a strecura în text ori de câte ori îmi venea la îndemână remarci neortodoxe la adresa politicii culturale și nu numai. Cu ocazia împlinirii a 600 de ani de la atestarea documentară a orașului Pitești, tuturor ni s-a cerut să scriem despre marile realizări ceaușiste. Era sarcină de partid! Conform năravului, ce la mine n-avea lecuire, am refuzat să glosez partinic și am încredințat spre publicare eseul intitulat „Artistul și orașul”, în care, printre altele, am vorbi *despre perioada de aur a lui Pericle*, când a fost construit ansamblul de pe Acropole după ideile lui Fidias. Perioada de aur a lui Pericle era doar un mod de a face trimiteri indirecte la *Epoca de aur demolatoare a lui Ceaușescu*. Sergiu Nicolaescu l-a citit, dar s-a prefăcut că nu vede aluziile din text. Dan Giurea, care răspundea și de rubrica mea, la rândul lui s-a prefăcut că nu înțelege ce voiam să spun cu următoarea frază: *Nu-mi închipui că deciziile politice ale lui*

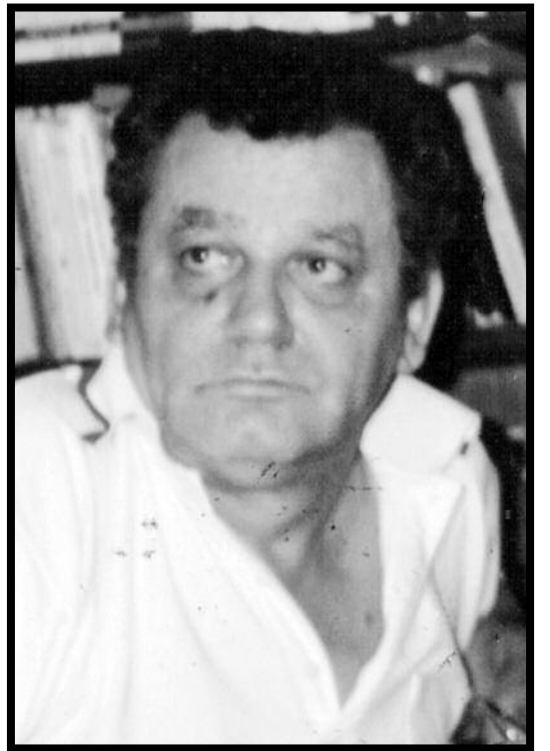
Pericle au determinat forma frizelor Parthenonului, dar un alt mod de a gândi ar fi împietat în mod sigur asupra desăvârșirii lor. Aluzia la politica ceaușistă era evidentă și cenzura care, între timp fusese chipurile desființată, a intrat cu foarfecele în text eliminând aluziv-incriminatoria frază. De care, deliberat, Sergiu Nicolaescu nu s-a atins. Deși din când în când se prefăcea că mă mustră, în felul său, cred că se amuza pe seama „cuielor”.

Relația mea cu Sergiu Nicolaescu a fost, chiar dacă ne mai înfruntam, una de respect și prețuire reciprocă. Nu ne-am tutuit niciodată, deși eram de vârste apropiate și deși am avut o colaborare strânsă timp de nouă ani. Eram amândoi suficient de încăpățânați să ne susținem pozițiile și să intrăm uneori în dispută, dar spatele nu ni l-am întors niciodată. Nici măcar când amândoi luam foc. Cu toată poziția sa de redactor-șef, care într-un moment de enervare m-ar fi putut trimite la plimbare, n-a făcut-o chiar dacă îi cream probleme. Privind retrospectiv, colaborarea a fost profitabilă, mai ales pentru mine. În rest, cu toate nenorocitele impunerii politice, a încercat, în limitele impuse de „organe”, să mențină revista pe linia de plutire.

Într-o dărdoră „revoluționară” nediscriminatorie, după 1989, pe motiv că slujiseră regimul comunist, toți redactorii-șefi ai revistelor și publicațiilor din țară au fost „înlocuiți”, adică dați afară. Criteriile invocate în aceste cazuri ascundeau pofta de a lua locul „fostului”, iar metodele erau cel mai adesea abjecte. Așa s-a întâmplat și cu Sergiu Nicolaescu, împotriva căruia s-a pornit o adevărată cabală. Agitatorul-șef al grupului care cerea înlocuirea lui Sergiu Nicolaescu, bazându-se pe habar n-am ce considerente, a venit la mine cu un atac împotriva ex-redactorului-șef al revistei, scris chiar de el. Fără rușine, mi-a cerut să-l semnez. „Domnule Icsulescu, i-am replicat, eu nu semnez decât ceea ce e scris de mine”. Cu toată apropierea dintre mine și Sergiu Nicolaescu, survenită după 1989, nu i-am povestit niciodată oribilul episod al cărui

subiect fusese. Icsulescu a fost prezent la înmormântare...

În 1990, la Editura Sport-Turism” mi-a apărut prima carte, „Drumuri, cărări, poteci”. De atunci până la dispariția sa, nu m-am adresat lui Sergiu Nicolaescu decât cu apelativul Nașule și am făcut-o cu toată prețuirea. El a fost cel care, primul, mi-a deschis paginile revistei și mi-a dat posibilitatea să public, a avut încredere în evoluția mea în domeniul literar. El m-a botezat și mi-a tăiat moțul atunci când nimeni nu mi-a acordat nicio șansă. Tot Sergiu Nicolaescu mi-a scris referatul de prezentare a volumului „Umbrele albe ale tablourilor”, care a apărut în Editura Academiei în 2015. Când, cam încurcată, l-am întrebat dacă mi-ar putea da o recomandare, n-a avut niciun moment de ezitare.

Faptul că editura condusă de Dumitru Radu Popescu urma să-mi publice volumul de eseuri pe teme artistice i-a confirmat că nu greșise mizând pe calitățile mele. După cum sper că nici generosul scriitor și editor care este D.R.P. să nu regrete vreodată că mi-a deschis ușa înaltei instituții publicând acea carte.

M.ȘENILĂ

Domnul Sergiu

Pe Domnul Sergiu Nicolăescu l-am văzut prima dată în „Cenaclul literar Liviu Rebreanu”, din Pitești, în 1973. Avea un chip sobru, de efigie romană, care te inhiba. Venea rar la cenaclu, asculta cu răbdare și, uneori, lua cuvântul, analiza concis lucrările citite, trădând un mare erudit în materie de literatură; adesea făcea și remarci umoristice, dar de bună calitate. Prietenul meu, blândul poet Nicolae Coman, avea să-mi spună că se bucura de prețuirea și susținerea criticului, așa cum se bucurase și de a poezilor Gheorghe Tomozei și Miron Cordun – colecția Revistei *Argeș* stă mărturie, așa cum stau mărturie și multe însemnări personale, rămase de la Coman, în care se face vorbire despre critic și poezii pomeniți, cu toții plecați de mult pe Cea Lume...

În 1979, reputatul critic l-a adus și prezentat în cenaclu pe Marin Tudor, prozatorul de excepție pe care avea să-l îndrăgească și „Nașul debutanților” – l-am numit pe criticul Laurențiu Ulici, ajuns, după 1989, președinte al Uniunii Scriitorilor. Prin Marin Tudor aveam să-l cunosc mai bine pe Domnul Sergiu. În câteva rânduri, ne-am plimbat tustrei pe străzile vechi ale Piteștilor, discutând despre una și alta, despre literatura din acea vreme și chiar despre concesiile ce trebuiau făcute regimului, în calpa lumină a „Tezelor din iulie 1971”. Printre altele, ne-a spus că mai vine la cenaclu doar pentru a-și întâlni câțiva prieteni vechi și noi, dar și cu speranța că va descoperi talente tinere și adevărate pe care să le promoveze în paginile revistei și în care publica, alături de nume de

prestigiu, și debutanți merituosi, astfel continuând linia valorică impusă de redactorii-șefi anteriori. În 1977 mi-a apărut prima carte, în 1979 a doua, criticul a scris despre amândouă, a scris corect, menționându-mi lipsurile și creșterile, fără pic de răutate. Spre surprinderea mea, mi-a publicat și două grupaje de poeme, fără să-mi impună servituți față de regim – cu timpul, aveam să afl, chiar de la critic, că nu impunea nimănui servituți și că, de regulă, poeziile patriotarde erau aduse benevol chiar de autorii lor, din dorința de a-și vedea numele tipărit, ori de a lua un ban frumos. Despre a treia mea carte nu a mai scris, nu cred că din cauza problemelor mele cu regimul, cum am fost tentat să cred, la început – devenise de notorietate faptul că „organele” îmi confiscaseră mașina de scris și lansarea celei de-a treia cărți în „Librăria Eminescu” fusese interzisă. Cu toate că astea se știau, Domnul Sergiu a făcut altceva, i-a dat mână liberă să scrie despre cartea mea unui coleg de generație, poetului Mircea Bârsilă, care de pe atunci vădea calități excepționale de critic literar, vădite în timp. Se poate spune, fără a greși, că Domnul Sergiu a descoperit și susținut și un critic literar serios.

Decembrie 1989, anul schimbării de gardzi, nu i-a sărit nici pe scriitorii argeșeni. Atunci, în țară a fost un curent general de schimbare în organisme și instituțiile Statului, în fabrici și

uzine etc. Din păcate, nu întotdeauna schimbările au fost și fericite. De ce acest val al schimbării să fi ocolit și redacțiile revistelor literare? Așa că s-a pus și problema schimbării Domnului Sergiu, mai toți am uitat binele făcut de critic, rar, e drept, dar făcut! Personal am optat pentru ca funcția de redactor-șef al revistei *Argeș* să fie încredințată dramaturgului Corneliu Marcu, dar nu a fost să fie...

Cu toate că am avut această poziție potrivnică, Domnul Sergiu nu mi-a purtat niciodată ranchiună. Peste ani chiar avea să-mi spună deschis, probabil pentru că citea în purtarea mea ceva urme de inhibiție cu sorgintea în decembrie 1989: „Domnule Sibiceanu, vreau să vă rog ceva – nu trebuie să vă găsiți vină în legătură cu poziția dumneavoastră din acel decembrie. Ați fost extrem de politicoși și faptul că l-ați preferat de Corneliu chiar mi-a plăcut, v-ați dat măsura omului bine cumpănit pe care l-am văzut mereu în dumneavoastră. Ce, credeți că dacă eu aș fi fost tânăr aș fi fost altfel, în atari împrejurări? Tinerețea este năvalnică și adesea nesăbuită, așa a fost și generația mea! Drept pentru care, vorba partidului defunct și nu prea, vă propun să îngropați sfielele și să mergem la o bere!” Apoi, viața și-a văzut de ale ei.

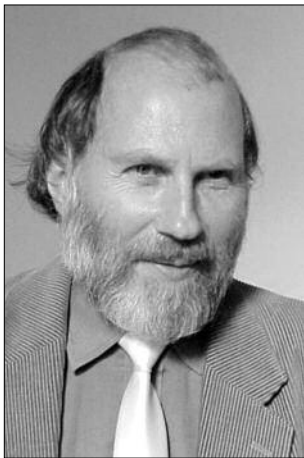
Domnul Sergiu a trecut la cele veșnice, Dincolo, unde sunt cei mai mulți dintre prietenii săi... Dumnezeu să-l ierte și odihnească pe Domnul Sergiu, lină să-i fie calea...

AUREL SIBICEANU

Avea un chip sobru, de efigie romană, care te inhiba. Venea rar la cenaclu, asculta cu răbdare și, uneori, lua cuvântul, analiza concis lucrările citite, trădând un mare erudit în materie de literatură; adesea făcea și remarci umoristice, dar de bună calitate.

litere

Cristian Sabău

Dürrenmatt este un autor foarte apreciat (și foarte jucat) tocmai pentru că pune în discuție (și ia în răspăr) valorile sacrosante ale societății, navigând cu dibăcie între sarcasmul servit sub masca jovialității binevoitoare și ipocrizia ca valoare fundamentală a timpului și spațiului în care se desfășoară acțiunea.

teatru

La teatrul “DAVILA”, la pachet, Strindberg, Dürrenmatt și pușcăria de acasă

La început a fost... August!

Născut în 1849 la Stockholm, suedezul Johan August Strindberg (1849 -) este unul dintre cazurile existențial-umane cele mai complexe și mai surprinzătoare dintre creatorii de literatură. Provenind dintr-o familie modestă, cu mulți copii și afectat fiind de condițiile materiale (prima sa scriere are un titlu elocvent: “Fiul servitoarei”), va încerca un permanent complex de inferioritate. Complex amplificat și pentru faptul că –din cauză că trebuia să se întrețină - n-a reușit să obțină o diplomă universitară. Complex de inferioritate pe care mai târziu îl va completa cu unul de superioritate declarând cu apăsare că este cel mai dotat dintre scriitorii suedezi. A fost actor (cu puțin succes), ziarist, bibliotecar, s-a ocupat cu studiul alchimiei, fizicii, limbii (și culturii) chineze, a stat pe la Copenhaga, Paris, Berlin, Viena, a făcut pictură alături de impresionisti, l-a cunoscut pe celebrul Edvard Münch care i-a făcut un portret (și i-a fost fost rival), a suferit de o depresie adâncă (vecină cu nebunia) și a fost îngrijit de cea de-a doua soacră, a fost refuzat de juriul premiului Nobel (pe motiv de **propunere întârziată**), dar a primit –în cadrul unei manifestații grandioase de zeci de mii de participanți - **“nobelul poporului”**. Dar mai ales Strindberg a fost scriitor total: prozator, dramaturg, poet, eseist...

Probabil că multe dintre scrierile lui Strindberg care au o turnură

obișnuit: “domnișoară Bosse, vreți să aveți un copil cu mine?” Iar răspunsul însoțit de reverența cerută de etichetă și într-un soi de transă a fost pe măsură: “da, mulțumesc!”... Căsătoria s-a celebrat la 6 mai 1901, în 7 mai totul era armonie deplină, în 8 mai au început conflictele și amenințările cu separarea, în 30 mai își separă paturile, apoi Harriet pleacă singură într-o vacanță planificată (pentru amândoi) în Danemarca. La 22 august Harriet l-a părăsit pe August cel atât de suedez care în jurnal trece de la “iubita mea” și o taxează astfel: “femeie severă și interesată care pe deasupra aparține unei națiuni ostile” (Harriet era norvegiană, cu mamă daneză...). E dificil de înțeles o astfel de relație furtunoasă, dar de la cel care în 1890 scrisese **“Inferioritatea femeii față de bărbat”** ne putem aștepta. Văzută dinspre unghiul celui alt partener (mai tânăr cu 30 de ani) - Harriet Bosse, aceasta nota în 1932: “Fără îndoială, marea diferență de vârstă era ceea ce ne despărțea. Strindberg își trăise viața și cunoscuse multe lucruri de care eu de-abia începusem să mă apropiu”. Să mai adăugăm faptul că Harriet Bosse fusese foarte impresionată de piesa viitorului ei soț, August...

Mai apoi a venit Friedrich...

Elvețianul Friedrich Dürrenmatt (Berna, 1921 – Neuchâtel, 1990) pe când lucra la teatrul din Basel (în 1969) încercând să pună în scenă “Dansul morții” (inspirat din medievale dansuri macabre) de Strindberg, nemulțumit fiind de variantele de traducere propuse de actorii din distribuție, decide să facă o nouă versiune care să-i servească mai bine intențiile regizorale. Și dacă orice punere în scenă este în mod necesar o interpretare, în 1969, pornind la rescrierea piesei lui Strindberg, Dürrenmatt putea să rămână doar ca încă unul dintre cei care au adaptat la percepția (și publicul) jumătății secolului XX “Dansul morții” scris în 1900. Dar –după părerea sa- adaptarea prin tăieturi de text, retușări și prin eventuale inserturi n-ar fi făcut decât să falsifice textul original. Așa că mai onorabil i s-a părut refacerea textului. Încercând să pună în scenă piesa într-o manieră inedită, intrigat și **instigat** de posibilitățile literare ale operei lui Strindberg și **luat** de valul traducerii Dürrenmatt a făcut mult mai mult decât își propusese inițial. Pentru că versiunea sa este o rescriere a textului lui Strindberg fără să fie și o trădare a acestuia.

Raționalul elvețian Dürrenmatt a încercat să ștergă de praf piesa lui Strindberg și intriga sa atât de ofertantă, dar a reușit mult mai mult: a adus-o în modernitate, i-a dat practic o nouă viață, un alt ritm, a pus-o în valoare, într-o nouă lumină la jumătatea de secol de la premiera piesei ciudatului suedez. La el apare mai clar lumea violenței continue și strivitoare a respectabilei familii burgheze, din care la o analiză un pic mai aprofundată rămâne numai fațada ipocriziei (aproape) unanim acceptate, violență diversificată și sofisticată, mai durabilă și mai

eficientă decât cea fizică. Și dacă Strindberg mai netezea asperitățile, le făcea suportabile pentru gustul și convențiile epocii (aaah, **povestea** se întâmplă chiar la apogeul acelei minunate și înșelătoare **“belle epoque”**), Dürrenmatt renunță la mănua de catifea care acoperă pumnul de oțel. Noua înfățișare pe care Dürrenmatt o dă piesei lui Strindberg demonstrează că delicatețea poate merge mână în mână cu duritatea într-un oxymoron etico-estetic cu iz polițist dar mai ales cu multă (și abisală) psihologie. Dar, să nu uităm că Dürrenmatt a scris **“Play Strindberg”** într-o epocă în care teatrul îi cunoscuse (de curând!) pe Brecht și Ionesco...

Dürrenmatt este un autor foarte apreciat (și foarte jucat) tocmai pentru că pune în discuție (și ia în răspăr) valorile sacrosante ale societății, navigând cu dibăcie între sarcasmul servit sub masca jovialității binevoitoare și ipocrizia ca valoare fundamentală a timpului și spațiului în care se desfășoară acțiunea. Dürrenmatt se distanțează de moralitatea oficială și își permite să se distreze pe seama “valorilor” familiei “tradiționale”, să rădă de personajele sale demne de milă, să persifleze normele de organizare (pe criterii de eficiență economică) a sfintei familii burgheze... Desigur, Dürrenmatt a fost un **mare cititor** al operelor altor autori, a văzut în acestea elemente care au scăpat multor regizori. Și dacă și-a permis să se joace cu eroii marelui Shakespeare reinterpretându-i într-o manieră neașteptată pe *Regele Ioan* (acela “*făr de țară*”...) și *Titus Andronicus*, de ce nu s-ar fi amuzat puțin pe seama conflictului familial nordic al lui Strindberg? Un critic de talia (și cu știința domeniului) lui Jan Kott observa că Dürrenmatt se joacă cu repere fundamentale ale umanismului (sau aparenței umaniste) până ce la el “absolutul devine derizoriu”. O performanță, nu? Dürrenmatt, aflat în siajul operei lui Strindberg, ale cărui personaje le preia dimpreună cu drama aferentă s-a înscris în rândul autorilor care au consacrat tema pedepsei (pentru cine știe ce vini...) printr-o căsătorie nefericită. Colegi de viziune sumbră asupra familiei burgheze (aparent onorabile!) cu notabile realizări în domeniu ce merită să fie amintiți sunt deja-clasicul Arthur Schnitzler (1862-1931, *Cercul*, *Scandal*) - contemporanul lui Strindberg, sau contemporanii noștri Edward Albee (1928-2016, *Cui îi e frică de Virginia Wolf* și Yasmina Reza (produs 100% al emigrării și integrării născută în 1959, *Conversație după înmormântare*, *Zeul măcelului*).

Strindberg, Dürrenmatt și relația de cuplu

“Play Strindberg” este nici mai mult (dar) nici mai puțin decât o relatare din interior a infernului conjugal, un climax al deteriorării relației de cuplu. În 3 zile, cad toate măștile, tot ce părea onorabil devine oribil, tot ceea ce părea elegant devine enervant ceea ce părea

tolerabil devine insuportabil. Dintr-o tragedie de salon de secol XIX Dürrenmatt a adus-o în modernitatea la fel de ternă și apăsătoare dar mult mai grăbită. S-a spus cu temei că dacă Strindberg a scris partitura, Dürrenmatt a făcut orchestrarea. În calitate de elvețian care se respectă a făcut din piesa lui Strindberg un mecanism dramatic exact comparabil cu al ceasornicilor *Swiss made*.

Demonstrația de virtuozitate în resuscitarea unui text pe care Friedrich Dürrenmatt o face în 1968-1969 prin acest “Play Strindberg” este evidentă și explicitează modul în care o “tragedie casnică burgheză” se transformă pas cu pas (sau în cazul nostru repriză după repriză) într-o comedie despre tragediile casnice burgheze. Dürrenmatt ridiculizează (și doar atât, nici nu înfierează cu mânie proletară, nici nu dezaprobă cu dispreț mic-burghez) convențiile bine așezate în conștiința colectivă ca niște sedimente de coduri de comportament social-familiale.

Nefericitul triumfi amoros

Trei protagoniști, trei! Nici mai mulți, dar nici mai puțini decât strictul necesar. Un soț - căpitanul Edgar, o soție - Alice, un amant - Kurt. Ca și în alte multe situații, și aici sub presiunea unor forțe exterioare (ca interesul sau pasiunea) **binomul** soților este ușor de transformat în **trinom** prin apariția unui amant sau unei amante. Avem în viziunea lui Dürrenmatt un “*ménage a trois*” - formulă la care scriitorul elvețian a ajuns prin epurarea unor personaje strindbergiene care nu contribuiau în mod decisiv la dezvoltarea și rezolvarea intrigii revizitate și propuse publicului secolului XX. Între amăreala cronică de fond și veselia de moment dată de câte o replică sprintară, raporturile dintre soți nu există decât ca o luptă continuă care se sfârșește doar când unul dintre soți este doborât. Cu metodă, și discreție **VIOLENȚA** este practică așa, în joacă de un **pamplazir** (cum ar spune Caragiale), iar ororile casnice (trădări “în amor”, înșelăciuni contabilești în bugetul familial, complotări spre lichidarea partenerului-dușman) par simple jocuri (sau exerciții de bună-purtare) în societate. Cu o lejeritate extremă, în traiul cotidian se petrec orori casnice asezonate cu frivolități condamnabile de societate... mă rog, dacă ar fi fost cunoscute... Sfertul de veac al căsniciei cuplului Alice-Edgar ar putea părea o probă a trăinicieii instituției căsătoriei (mai ales pe acolo în țara **modelului suedez**) dacă cei doi nu s-ar urî de moarte, și nu și-ar dori ca partenerul să plece într-o lume mai bună, câăăăăă mai repede... Cei doi soți - elemente ale unui cuplu monstros se torturează reciproc “cu ușile închise” demonstrând foarte clar că “infernul este celălalt”. Sau, dacă nu *Infernul*, măcar *Purgatoriul* unei familii întemeiate nu pe iubire și pasiune (nici carnală, nici măcar creștină), ci pe interese conjuncturale (economice sau de prestigiu social), în conjuncturi atât

de schimbătoare... Limbajul fără înfloritură stilistice, fără monologuri explicative, chiar dacă respectă decența burgheză este direct (spre brutal)... Simplu, crud, eficient deci, aproape... normal. Conflitul mocnește continuu, drama familiei (cronicizată, ca și boala căpitanului) dusă pe picioare se acutizează la sosirea lui Kurt, care după 15 ani, apare aducând trecutul cu umbrele sale și distrugând echilibrul atât de fragil al cuplului Edgar-Alice. *Status-quo-ul* acceptat tacit de cei doi membri ai *fericitei și rezistentei familii* (atât de aproape de momentul sărbătoririi nunții de argint) se prăbușește, iar căsnicia lor - cea “căruță care deși mai scârțâia, rămăsese întreagă” este iremediabil avariată...

Apartamentul de deasupra pușcării din insula în care cuplul Edgar-Alice și-au trăit căsnicia (de fapt “chinul de 25 de ani”), este un adevărat spațiu închis, mai ceva decât o condamnare: “nu primim pe nimeni, nimeni nu ne invită... Niște lepădături cu toții... Să trăiești înconjurat de imbecili...” După atâtea divergențe de păreri există între cei doi soți și chestiuni în care sunt absolut în acord total: “nicio servitoare nu rămâne la noi”, dar mai ales “suntem pierduți... suntem cei mai nenorociți oameni din lume...” Dacă cele trei personaje își zâmbesc protocolar unele altora, zâmbetele lor sunt de fapt grimase lipite pe figuri întunecate, niște rânjete disprețuitoare menite să mascheze acele permanente “conflicte într-o bunăstare asfixiantă”.

Edgar – căpitanul, piesa centrală a spectacolului după care se aranjează celelalte, un “autor militar celebru”, nu-i decât un bătrân bețiv, lăudăros și mincinos, căruia-i e frică de întuneric și care - după părerea soarelui - “are impresia că universul a fost creat pentru uzul său personal... cel mai orgolios om pe care l-am întâlnit, dacă-i scoți cizmele nu mai rămâne nimic din el, cu cizmele astea ar fi călcat întreaga lume în picioare... iar pe pe mine m-a nimicit... e rău, dar poate fi bun și sensibil... Doamne urât mai e... mi-era frică de urâtenia lui...” “un despot cu suflul de sclav” a cărui filosofie de viață se rezumă la “cât ești viu trebuie să lovești, să izbești să dai din mâini și din picioare... pentru el “toți de pe aici sunt niște pungași, o gloată”. Deși optimist în declarații (“sunt sănătos! Mai trăiesc 20 de ani!”) e conștient de sfârșitul apropiat (“Iartă-mă că nu sunt prea sănătos... sufletul vrea să-și ia zborul...” “Dacă mor în noaptea asta să ai grijă de copiii mei...” îi cere lui Kurt), de nimicnicia existenței (Ce rămâne după noi? O găleată de gunoi... Oamenii sunt cu toții o pleavă”) ca și de precaritatea relației matrimoniale (“dacă n-aș avea bani, m-ar părăsi...”)

Alice pentru care cea mai frumoasă perioadă a vieții a fost la Copenhaga când încă nu-l cunoscuse pe Edgar, amenințată cu divorțul pentru “duritatea cu care s-a purtat față de soț și copii, pentru neglijența față de treburile gospodăriei”, este – după fostul iubit Kurt - “un diavol sau dată dracului...” “Ești prima femeie de care mi-e milă. Toate celelalte mi se părea că-și meritau soarta...” îi spune Kurt cel abandonat în urmă cu 25 de ani. “Îți cunoșteam caracterul tiranic și crud dragă Alice... dar el n-a vrut să renunțe la tine, deși l-am pus în gardă” îi spune Kurt care mai adaugă –în deplină cunoștință de cauză- “am mai cunoscut o căsnicie asemănătoare – a mea, dar ce văd aici e mai rău...”

mi-e milă de voi amândoi, de tine ceva mai mult”

Sentimentul de datorie plătită cu vârf și îndesat soțului-tiran o face să-i declare triumfătoare acestuia, ca o revanșă întârziată dar cu atât mai gustată “m-am iubit cu Kurt în patul conjugal!” Și când te gândești că Alice și Kurt s-au iubit sigur, că – poate- și Edgar și Alice s-au iubit cândva, îți vine să dai crezare unei replici din text: “nu mă încred în cuvântul dragoste... este un cuvânt dificil de manevrat”...

Piteștenii lui Strindberg& Dürrenmatt

Cătălin Mirea scăpat de servituile rolului de soldat (din acea mare tâmpenie - “Soldatul la datorie”) dar și de platitudinile prea puțin scenice ale eselui -saxofonic arată că poate să devină peste noapte (sau peste vreo câteva repetiții) un potlogar șarmant un “*tombeur des dames*”, pe mai multe continente dar și un prieten generos și dispus să-i ajute, chiar și pe aceia care nu-i foarte sigur că ar fi meritat. Kurt așa cum îl prezintă Cătălin Mirea nu este un șnapan mărunț (cum este acuzat la un moment dat) ci un adevărat jucător la cacialma în partide cu mize înalte. *Adorable farceur*, este singurul care a văzut lumea, care a depășit mediocritatea insulei, a spațiului închis. Spațiu care recurge totuși, ca la un ascunziș sigur - colț uitat de lume unde poliția nu scotocește, unde justiția nu (prea) ajunge, unde forul decizional suprem este colonelul, doar citat, niciodată prezent... Sub aparența eleganței omului de lume, ascunde bine (cât trebuie) adevăratele ocupații aducătoare de venituri importante și ilicite... Greu de găsit deosebiri mai mari de personalitate ca între cei doi soți care se înfruntă în ringul familiei. Există între cei doi soți diferențe nu doar de preferințe muzicale între “Dansul cavalerilor” (Prokofiev) pe care căpitanul îl “dansează ca un nebun” și lirismul din “Cântecul lui Solveig” – (Grieg) care o transpune în într-o lume mai agreabilă, mai *ca la Copenhaga* (pe vremurile fericite până să-l întâlnească pe Edgar) pe Alice. Schimbările de replici, mai violente sau mai amabile sunt ecouri ale schimbării de nuanță a sentimentelor, sunt indicii ale turbulenței relației, rezultate din zgândărirea orgoliului și a rănilor sufletești.

Pornind de la îndreptățitul dicton “ratat nu este caporalul care n-a ajuns sergent ci colonelul care n-a ajuns general” adaptat aici la “căpitanul care n-a ajuns maior”, dar aplicabilă și la actrița personaj secundar din suita Medeei care n-a ajuns cap de afiș, în “*Play Strindberg*-ul dürrenmattian avem de-a face (și) cu o *dramă a ratării individuale* dureros resimțită de cei doi soți. O ratare (aproape) inevitabilă, ca o condamnare la nerealizare, petrecută pe fondul deprimant al reprimării sociale mascate (dar eficiente) a individului.

Petrișor Stan este Edgar, tipul ratatului resemnat și resentimentar, căpitanul care n-a ajuns maior individul oprosit de mediu cu o carieră ratată, cu o nevastă ratată (și cu ifose), cu niște copii nu prea atenți cu părinții, cu boala care-l macină și cu moartea care-l paște. Sumbro prezentul, și mai sumbru viitorul (și sfârșitul) apropiat, sumbru și personajul. Cu accese de satisfacție și veselie când îi joacă

vreun renghi consoartei sau se dedă unor excese culinare, de tipul *festin pentru unul singur*. Gurmand nesatisfăcut nici de performanțele culinare și -probabil- nici de cele sexuale ale consoartei în care nu vede decât actrița din figurație și într-un fel un temnicher doar ceva mai grațios decât media, “prea orgolios ca să fie gelos”... amator de “muzică ordinară când ascultă *dansul cavalerilor* se dezlanțuie, dansează ca un apucat”... în mare măsură regia contează pe versatilitatea personajului care-i oferă actorului câmp larg pentru a trece prin diverse stări de la dans dezlanțuit sau satisfacția gustativă a ospățului până la imobilismul solicitant al unor scene de paralizie prelungită.

Aida Doina Stan este *Alice*, femeia pe care și-o împart căpitanul și Kurt, soția care-și urâște soțul și e doar un divertisment și o revanșă pentru Kurt. Dar în condiții prielnice poate deveni o redutabilă competitoră pentru apropiata (și dorita) moștenire a căpitanului... De 25 de ani într-o fortăreață, o fostă închisoare devenită telegrafistă clandestină, calificată (pe ascuns) la locul de muncă... “Ademenită cu o viață confortabilă” a abandonat scena și de 25 de ani pânđește momentul în care iubitul său soț se va prăbuși... “Am fost o actriță celebră... Sunt mai tânără cu 10 ani! Sunt în floarea vârstei iar față de alții pot fi fermecătoare... se teme ca mă voi recăsători”. Poate fi convingător soție recalcitrantă, pianistă sensibilă, femeie matură foarte feminină care cochetează cu fostul iubit sau chiar și infirmieră îndatoritoare pentru soțul ajuns legumă...

Ana-Mirela Popescu scoate rolul din tiparul “trecătoarei apetisante”, a *majoritei* care legănându-și provocator *dotările* anunță pe un ton deopotrivă neutru și emfatic a câta rundă stă să-nceapă. Din simplul rol de “trompetă”, personajul-cortină alunecă în potențială *ursitoare* în *Moiră* energică ce lasă impresia că rezultatul masacrului din ringul familiei sau este deja cunoscut Ana-Mirela Popescu dă greutate, pune carne pe acest personaj schematic (spre scheletic) pare că desenează cu pași săi hotărâți perimetrul ringului unde moment după moment membrii triumfiului amoros urmează să sângereze, să-și lepede măștile respectabilității burgheze absolut necesare (și impuse) în societate, să schimbe lovitură mai sus sau mai jos de centură...

Miruna Varodi, autoare a scenografiei alcătuiește un interior burghez modest dar destul de confortabil pentru o locuință aflată într-o fortăreață deasupra fostei pușcării. Nimic extravagant, dar supra-suficient pentru traiul unei familii cu stare materială medie singurul accesoriu cultural fiind pianina la care Alice interpretează un repertoriu destul de restrâns - încă un motiv de dispută între soți. Nimic extravagant? Ba da! Telegraful care – din zgârcenie și precauție față de posibilele *scurgeri de informații* - înlocuiește telefonul.

Matei Varodi pe cât îl știu de vreun sfert de veac nu este adeptul bruscării vreunui text în căutarea unei formule (mai) “emancipate” a spectacolului, preferând montări așezate, clasice, respectuoase față de autor și fără excese testosteronic-(re)creative. Ce-i drept e și foarte dificil să “tragi” spectacolul spre altă viziune decât a autorului pentru că “ceasornicarul” Dürrenmatt foarte atent la ritm și căutând să evite lungimile deranjante dă indicații de

punere în scenă foarte minuțioase, aproape ca niște standarde tehnice obligatorii (inclusiv timpii tăcerilor!). Așa că rezultatul este un spectacol care fără a fi agreabil este captivant prin atracția exercitată de răul adus în scenă de actori cu aplomb, cu patos, cu detașare, cu resemnare cinică, cu revoltă în genunchi. 11 reprize și un epilog cu individualitate tematică scoasă din “acea mare mizerie care e familia”. Nu avem parte de o partidă stilată,

combatanții nu sunt niște *scimeuri*, sunt niște *puncheuri* care caută -fără menajamente- numai lovitura decisivă. Doar gongul Mirelei Popescu îi mai salvează de acel K.O. care pânđește la fiecare replică; gongul care le permite să-și mai tragă sufletul și să se pregătească pentru următoarea lovitură. Daaaar, o vorbă din bătrâni adaptată la situație spune că fie că dai, fie că primești, luptător te numești... Spectatorul este prins în partida de pugilat și interesat să-i vadă sfârșitul, să vadă cine-i învingătorul căruia i se ridică mânușa și cine e luat cu targa. Și, cine știe, poate că a și pariat pe vreunul dintre competitori...

Ar trebuie să menționăm că acest *strindbergian* “*Dans al morții*” și varianta sa *dürrenmattiană* un sunt singurele creații având această temă lugubră tratată voios. Să mai menționăm - “ (1849), apoi “” (1874) de pesimistul iremediabil (1835-1921), sau de ciclul “*Cântecele și dansurile morții*” (1875-1877) de i (1839-1881), un Musorgski deja alcoolic și decepționat de societatea timpului (un Musorgski a cărui expresie nedumerită de lumea din jurul său a fost foarte bine prinsă de pictorul Ilia Repin). Sau contemporanul “” (2003), al formației rock , ca să actualizăm, să up-datăm, o țără...

“În literatură nu mi-au plăcut niciodată personajele pozitive, eroii... Acestea sunt -aproape întotdeauna- niște clișee, niște copii repetate până ce din original nu rămâne mai nimic. Prefer perplexitatea, îndoiala, nesiguranța, nu pentru că acestea ar fi mai folositoare, ci pentru că așa suntem construiți: uimiți, îndoiiți și ezitanți” scria marele scriitor José Saramago, în urmă cu vreun deceniu. Mergând pe urmele lui Saramago și folosind o cunoscută formulă a lui Zola aş spune *j'accuse l'auteur de favoriser le personnage negative...* Un gen interesant de *favoritism*, ba chiar de *discriminare pozitivă a personajului negativ*, formulă pe care succesul o motivează și pe care gustul public o acceptă și aplaudă (între anumite limite!). Cred că dacă a văzut (sau citit) “*Play Strindberg*”, Saramago a fost pe deplin mulțumit. Iar spectatorii care au văzut piesa la “*Davila*” - la fel.

Pornind de la îndreptățitul dicton “ratat nu este caporalul care n-a ajuns sergent ci colonelul care n-a ajuns general” adaptat aici la “căpitanul care n-a ajuns maior”, dar aplicabilă și la actrița personaj secundar din suita Medeei care n-a ajuns cap de afiș, în “Play Strindberg-ul dürrenmattia n avem de-a face (și) cu o dramă a ratării individuale dureros resimțită de cei doi soți.

Mariana Șenilă-Vasiliu

Să-ți înalți o casă odinioară cerea pricepere și materiale anume: lemnul să fie bine uscat, iar uscatul durează; șindrila, frecvent folosită la acoperișuri în Țara Moților, era tăiată tot din lemn uscat, chiar la fața locului de un meșter cu mâini noduroase, dar pricepute; fasonarea trunchiurilor de brad până să ajungă grinzi se făcea tot pe loc și cu multă îndemânare.

hoinar

Am mers de nenumărate ori pe drumul ce duce de la Câmpeni la Abrud. Cel puțin în vacanța de vară a anului 1965 am făcut naveta la Abrud, unde găsisem un post de funcționar la un GAS, așa că învățasem drumul de 12 km pe de rost. Nu era pentru prima dată când în vacanțe, scurte iarna, lungi vara, mă angajam să lucrez pe câte undeva, indiferent ce, doar să mai câștig un ban pentru nevoile mele studențești - la Institutul de Arte „Ion Andreescu” de atunci, facultatea dura șase ani! Cu patru copii, din care doi plecați la studii la Cluj și Oradea, părinților le era greu să facă față cheltuielilor. Orice ban era bine venit, așa că, cu tot jindul de a avea parte de plăcerea timpului liber, acceptam să mă angajez pe te miri unde: la raion la secția de morărit, la serviciul Telefoane, unde făceam cartarea convorbirilor, manuale pe atunci; la GAS-ul din Abrud, unde mă ocupam de contabilitatea... animalelor - ai naibii viței creșteau repede și trebuia să-i trec dintr-o categorie în alta, lucru pe care-l uitam, așa că mă trezeam cu inflație, fie de viței de lapte, fie de juninci; la cartarea și legarea actelor dintr-o arhivă prăfuită, roasă de șoareci și așa mai departe. În timp ce colegii mei se însoreau la plajă, eu stam vara închisă timp de trei luni într-un birou trăgând cu ochii la ceas doar-doar vine vremea de plecare acasă... Ce-i drept, descoperisem o metodă să trag parțial chiulul, citind pe neobservate vreuna din cărțile pe care le păstram deschise în sertarul biroului. Asta până când eram întreruptă cu discuții despre uium, viței, cărări telefonice și naiba mai știe despre ce. Așa am apucat să citesc într-o singură vară „Analele” lui Tacitus, „Ciuma” lui Camus, scrisorile adresate de Kafka tatălui său, „Baronul din copaci” al lui Calvino și ce oi mai fi reușit să citesc pe ascuns. Închipuiască-și oricine chinul meu de cititor împătimit nevoit să suporte o astfel de situație. Stoiică, acceptam totuși tortura știind că din puținul câștigat voi putea să-mi cumpăr cele necesare, dar înainte de toate cărți. Pentru mine, vacanța începea abia când mă întorceam la facultate, iar în perioada examenelor eram de-a dreptul fericită, bucurându-mă de deplina libertate: nu mai aveam program fix și puteam să fac ce mă tăia capul.

Drumul dintre Roșia Montană și Câmpeni urmează firul apei tulburi a Abrudului sau Abrudelului, cum i se mai spune. Peisajul e blând, cu dealuri și muncel pe care stau retrase de la șosea mici gospodării țărănești. Aceeași geometrie variabilă a tarlalelor cu cartofi, aceleași mici lanuri de porumb și aceeași armie de pari de fasole fluturându-și în vânt frunzele precum steagurile verticale ale războinicilor medievali japonezi. Și toate astea prinse în întinderea verde a ierbii.

Bătrânele case moțești au dimensiuni modeste, cel mult două camere care dau în târnaț, împodobit vara cu ghivece de mușcate de toate culorile și cerceluși. Cățarate pe tălpoaiele de lemn, cu acoperișul lor țuguat de șindrila sau de paie, de multe ori par mai monumentale decât sunt în realitate, iar asta din cauza raportului dintre părți. Uneori acoperișul este egal în înălțime cu casa, iar alteori, prea înalt și lăsat, pare să o protejeze precum o cloșcă puii. Ceea ce lipsește arhitecturii și întregii arte țărănești din Apuseni este simțul decorativ. Asemeni îmbrăcăminții austere a moților, țopilor și mocanilor, brodate sau țesute doar în alb și negru, și împodobirea caselor este redusă la maximum. Ceea ce face fala arhitecturii din zona subcarpatică a Munteniei și Olteniei, care dă uneori construcțiilor frumuseți de chivot; ceea ce e mândria Maramureșului, arta prelucrării măiestre a lemnului, precum și explozia de culoare a icoanelor, îmbrăcăminții și cergilor, fantezia și jocul cu culorile, în Apuseni e redus la minimum. Totul în partea asta de țară se limitează la funcțional și strict necesar. Ca și viața sărăcăcioasă a moților.

Paradisul pierdut (V)

Timp de aproape două milenii, populația românească din Apuseni n-a trăit și nu s-a bucurat, ci a supraviețuit și a îndurat, ceea ce explică austeritatea în toate cele a locuitorilor și creațiilor.

Nu departe de casă stă șura peste care se ardică cușma de paie a acoperișului, groasă și densă menită să protejeze și să apere de frig vietățile de a căror bunăstare depinde viața oamenilor. Veche de vreme, bătută de ploi și vânt, acoperită iarna de un strat gros de zăpadă, cușma de paie rezistă decenii la rând tuturor năpraznelor ce se abat asupra ei, de te și întrebi cum este posibil așa ceva. O întâmplare de acum aproape cinci decenii, petrecută la Muzeul Viei și Pomiculturii din Golești-Argeș, avea să lămurească misterul neobișnuitei și îndelungii sale rezistențe. Tocmai fuseseră aduse din Apuseni două gospodării moțești, ambele acoperite la origine cu paie. Muzeografi și echipa de muncitori angajată s-au grăbit să le reconstituie întocmai, inclusiv acoperișurile, în care sens au fost aduse paie de la o gospodărie agricolă și în scurt timp lucrările au fost terminate. Cele două gospodării arătau identic cu cele din Țara Moților. Asta până la prima furtună când un vânt puternic a luat pe sus acoperișurile de paie. În fața dezastrului, muzeografi au rămas debusolați, nepricepând ce s-a putut întâmpla, doar ei făcuseră reconstituirea corect. Cum de în Apuseni acoperișurile de paie rezistă, rămânând neclintite zeci de ani la rând, chiar și pe cele mai năpraznice furtuni, iar la muzeu ținuseră doar atât cât să fie inaugurate casele? Până la urmă enigma a fost lămurită și răul îndreptat. Ce se petrecuse? Se întâmplase că muzeul își procurase paie de la o gospodărie agricolă, unde recoltatul grâului se făcuse cu o cositoare mecanică, or aceea toca paie. În Apuseni, din contră, grâul, puțin cât se făcea, și secara, erau tăiate manual, cât mai de jos, ca să fie firul de pai mai lung. După care paie erau legate în snopi mici cu care, treptat era clădit acoperișul gros și dens ce seamănă cu saltelele de papură din care sunt făcute insulele plutitoare de pe lacul Titicaca. Putea să dea buholtul/furtuna năpraznică specifică Apusenilor, să sufle vântul cât poftea, acoperișurile făcute din paie rezistau la orice. Dacă pentru muzeografi întâmplarea a fost neplăcută, pe de altă parte a fost în același timp o binevenită lecție despre restaurare. Din acel moment nu s-a mai lucrat cu oameni aduși doar pentru că aveau brațe și mâini puternice, ci au căutat meșteri specializați în construirea caselor tradiționale. Păcatul mare e că adevărații constructori sunt deja prea bătrâni, iar ucenici n-au; meșterii se sting unii după alții și n-are cine le lua locul. Sont morts les batisseurs....

Să-ți înalți o casă odinioară cerea pricepere și materiale anume: lemnul să fie bine uscat, iar uscatul durează; șindrila, frecvent folosită la acoperișuri în Țara Moților, era tăiată tot din lemn uscat, chiar la fața locului de un meșter cu mâini noduroase, dar pricepute; fasonarea trunchiurilor de brad până să ajungă grinzi se făcea pe loc și cu multă îndemânare. Am asistat la ridicarea noii case părintești care a înlocuit-o pe cea veche de peste o sută de ani. Nu-mi puteam lua ochii de la lucrul meșterilor, de la mâinile lor, de la îndemânarea cu care îmbinau trunchiurile de brad până se potriveau perfect. O vară întreagă, cât a durat construcția casei, un miros puternic de brad, rășină și cetină a plutit în aer. Vrei o casă astăzi? Nimic mai simplu, îți trebuie bolțari, niscaiva beton, niște fier-beton, tablă galvanizată, var pentru mortar și câteva găleți de lavabilă. Totul se cumpără de la magazin. Șantierul merge strună și în curând te muți în casă nouă mirosind a vopsea și nitrolac. A dispărut minunata concurență între cine ridică o casă mai frumoasă; astăzi concurență estetică nu mai există, totul se reduce la a cui e casa cea mai... mare. Și uite așa s-au pocit satele românești, cu case-magazii hidoase și fără niciun stil. Dacă înainte de

catastrofala decizie a lui Ceaușescu de urbanizare a satelor românești, trecând prin sate făceam torticoli sucindu-mi capul când în dreapta, când la stânga ca să descopăr cele mai frumoase case țărănești vechi, astăzi nu știu cum să întorc mai repede capul ca să nu mai văd hidoșeniile cu care s-au procopsit oamenii din lipsă de bun simț și gust estetic. Tinerii abia așteaptă să închidă ochii „ăi bătrâni” ca să poată dărâma casa cea veche și apoi să ridice o hardughie nouă căreia îi spun casă.

Șoseaua urmează firul apei până când, la intrarea în Câmpeni cotește brusc la stânga, lăsând Abrudul cel tulbure să se verse în Arieș. Înainte vreme, intrarea în oraș se făcea firesc, o dată cu primele case modeste de la periferie. Asta până când orgoliul local a impus construirea unei porți simbolice de intrare în Țara Moților a cărei capitală nescrisă este orașul Câmpeni. Conform obiceiului, poarta a fost croită după gustul, ideile și indicațiile oficialităților, catastrofal ca întotdeauna. Spre marea mea dezamăgire și jenă, am aflat că punerea în practică a „ideilor” i-a aparținut tatei. M-a dus să-mi arate poarta. În fața kitschului patriotic, un talmeș-balmeș de bușteni făcuți turnuri deasupra cărora fuseseră montate două machete disproporționat de mici ale casei lui Avram Iancu de la Vidra barat de niște tulnice, am înghețat. Pentru mine, situația era îngrozitoare, îi datoram filial respect tatei, însă pregătirea profesională mă împiedica să mint. Oscilam între minciuna pioasă și adevărul crud... Lașă, m-am mulțumit cu o mișcare neutră a capului și o mormăială neinteligibilă. Știind cu câtă patimă a iubit până la moarte Apuseni și cât de puternice erau sentimentele patriotice ale tatei, îi puteam găsi scuze și-l puteam ierta, artistic însă... Cred că și-a dat seama de situație, însă a pus-o mai degrabă pe seama veșnicei tensiuni dintre noi atunci când era vorba despre artă, mai ales de cea contemporană pe care, apriori, o respingea. De atunci, până la moartea sa, n-am mai discutat nici despre poartă și nici despre arta contemporană.

Mica depresiune în care este așezat Câmpeniul e înconjurată de dealuri așezate parcă pe Cel-de-Sus anume să-l apere. Pe vreo doi-trei kilometri, de la gară și până la locul numit pe Baltă, se întind Podurile, un deal acoperit de o pădure densă de brad pe alocuri amestecat cu fag. Înspre Baltă, ea coboară până în dunga Arieșului de parcă armia vegetală veșnic însetată ar vrea să se adape. Nu departe de podul de fier ce traversează Arieșul Mic, în mijlocul pădurii, se deschide un luminiș unde odinioară câmpănarii sărbătoreau Maialul. Înarmate cu coșuri pline cu de-ale gurii, familiile se așezau pe iarbă, încingând un adevărat festin în cinstea venirii mult râvnitei primăveri. În anii 1950 când sărbătoarea de Maial a fost înlocuită de festivitățile de 1 Mai muncitoresc, cum locul din Poduri era mic și deci impropriu, serbarea s-a mutat pe un tăpșan unde se țineau matchurile de fotbal. Tot aici erau sărbătorite 23 August, ziua Eliberării României de sub jugul fascist, și 7 Noiembrie, ziua Marii Revoluții din... Octombrie. Liniștitul și veselul Maial din Poduri s-a transformat în îndopare gastronomico-politică, cu discursuri și scandări de lozinci amestecate cu liber la fleici și bere. Carnea de porc sfârâia pe grătare, bere pe săturate, totul spre satisfacerea poftelor ținute în frâu în restul anului, când orice se dădea numai pe cartelă, pe puncte cum se zicea, de la alimente la îmbrăcăminte și încălțăminte. De-a doua zi, odată cu împrăștierea mirosului de fripturi, oamenii coborau cu picioarele pe pământ și, cuminti, se așezau la cozi, la pâine, la carne, la...

Celălalt deal se numește Țiclu, denumire care nu știu de unde venea, dar care, pentru urechile mele, are mai degrabă o rezonanță nemțească decât românească. Dealul, în fapt un bolf/gâlmă uriașă de piatră format din șisturi de culoare violaceu-maronie închisă e sterp și

doar la jumătate din înălțimea lui e înconjurat de o cingătoare de pini bătrâni și răsuciți precum cei din tușurile chinezești. Rădăcinile lor sunt înfipite în piatră asemenea unor gheare, că la un moment dat nu-ți mai dai seama cine pe cine susține, gâlma pietroasă pinii sau pinii o susțin pe ea. Prezența aici a pinilor e cel puțin ciudată, nici altundeva în zonă nemaexistând ăst conifer mediteranean prin excelență. De floră spontană nu poate fi vorba, dar nici vreun rost de a fi sădiți taman pe pietroiul uriaș nu găesc. În lumina soarelui la apus, trunchiurile pinilor capătă o nuanță portocalie intensă de parcă ar fi luat foc. Hălăciuga coroanelor înghesuite unele în altele ca niște vălătuci groși și întunecați, de la depărtare pare un nor de fum gros și negru ce se înalță din trunchiurile-lumânări ale pinilor aprinși. Deși cingătoarea de pini-gardieni se ridică nu departe, în spatele casei noastre, aspectul bizar și neprimitor al Țicului m-a oprit să trec de ea, asta deși în copilărie mai că nu era deal sau pâlce de pădure pe care să nu-l fi călcat. Țicul nu m-a impresionat în sens negativ doar pe mine. Nicolae Iorga, care a făcut în 1906 o călătorie în Munții Apuseni, odată ajuns la Câmpeni, a fost profund impresionat de vedenia rotundă, mare și pietroasă într-atât încât în afara ei nu a mai văzut restul peisajului. În stilul său gongoric, istoricul descria orașelul ca fiind „câmp foarte îngust ce se deschide aici între namilele de piatră neagră înfoiată”. După felul în care descrie Câmpenii, se pare că Iorga nimerise chiar la intrare pe Valea Caselor, o strâmtură dominată nu de „namilele” de care vorbea, ci de o singură „namilă de piatră neagră înfoiată”, celelalte dealuri care mărginesc valea îngustă sunt acoperite de păduri impresionante de brad ce par a nu avea sfârșit. Pe coamă, Țicul se continuă cu dealul Motorești, până când, brusc firul de apă al râulețului numit Valea Caselor, îi taie calea aproape de Certege. După o străveche cutumă, dealurile Apusenilor precum Motorești, Flocești, Bulzești, Alexăndrești, Groștior și altele care vor mai fi fiind, preiau numele sau porecele familiilor care le locuiesc: Motora, Floca, Bulz, Alexandru și așa mai departe. Prin anii 1960, părându-li-se autorităților locale unele nume prea vulgare le-au schimbat, de exemplu Flocești a fost redenumit Florești. Schimbarea denumirilor a fost un act gratuit și chiar vătmător pentru memoria locului. Așa s-a întâmplat cu Valea Caselor a cărui denumire a fost schimbată în Transilvaniei. Or, Valea Caselor, unde a locuit cel puțin 150-200 de ani familia tatălui, a fost singura uliță rămasă intactă după pustiitorul incendiu din 1905. Ea era o mărturie concretă a felului în care arăta așezarea înainte de acea dată, de rest alegându-se doar scrumul. Nimeni însă nu și-a bătut capul cu caracterul ei istoric și documentar, nimănui nu i-a dat prin cap barem să facă relevee ale construcțiilor care au dat denumirea uliței și apei ce o însoțește. Procedând la atare schimbări de denumiri se pierde adevărata identitate a unui loc.

Din Valea Caselor, dacă o apuci peste dealul din față, Flocești, dai în Muncel, iar de acolo, încăle Când încă o coamă, cobori direct în Mihoiești, așezarea moțească de pe Arieșul Mic, altădată minunat loc de pescuit păstrăvi sau lipani. Asta până a se construi barajul care a modificat radical peisajul și a alungat păstrăvii și lipanii, pești de apă curată ce au nevoie de șipote puternic curgătoare, de praguri, bulboane și mici cataracte. Seamănă cu moșii, care nici ei n-au putut trăi în altă parte decât în Apuseni și nici bea altă apă. Dați-i unui moș, când îi e seste un pahar cu apă călăie: n-o va bea! Până apa nu e rece ca gheața, precum cea din izvoarele de munte, oricât de însetat ar fi nu va pune gura pe ea.

În copilărie, tot călărind dealurile și munții din preajmă, ajunsesem să știu pe de rost fiecare pâlce de pădure, fiecare pășune, fiecare tufiș, hat sau pârliaz, fiecare cărăruie. Astăzi însă, mă îndoiesc că aş mai recunoaște locurile, s-a construit mult, aiurea și în cele mai neașteptate locuri, iar barajul a modificat radical topografia Mihoieștilor și a dealurilor din preajmă. În fine, închizând cercul de apărare ce împresoară Câmpenii, chiar în

dreptul vechii gări, stă țesit dealul Vârși. Într-o geometrie aleatorie, mici lanuri cultivate și fânețe urcă până în vârf. Case nu s-au prea ridicat, aici panta prea înclinată face construirea dificilă, iar urcușul cotidian aproape imposibil. Oamenii care își au terenuri în Vârși locuiesc fie în Câmpeni, fie prin apropierea orașului, iar de venit vin aici doar în raport cu muncile agricole sezoniere: la semănat, la căpălit, la cosit și polog, la recoltat și la strânsul otăvii. Vin, muncesc, stau o zi sau două, după care se înapoiază la casele lor, lăsând totul la voia Celui-de-Sus și a naturii... În spatele dealului Vârși, înspre Bistra, Lupșa, Baia de Arieș și Turda, se întind nesfârșiți codrii de brad care spre orizont albăstresc precum cerul în zi de vară, diafani și imateriali. La toate astea trebuie adăugată o insuliță de pe Arieșul Mic creată dintr-o despicătură de ape, pe care cineva ridicase ceea ce noi numeam un castel. Astăzi, el nu mai există, a fost dărâmat, iar insulița, care găzduia și un restaurant de vară, a fost înghițită de șuvoiul de ape revărsate frecvent după ploile torențiale.

Orașul, așa cum se prezintă în acest moment nu mai este cel de altădată. După catastrofalul incendiu din 1905, localnicii s-au străduit să-l refacă după puterile lor. Dacă la acestea se adaugă și „prefacerile” înnoitoarea, prin plombarea spațiilor dintre construcțiile vechi cu insipidele blocuri gen cutie de chibrituri, rezultatul este de o urâtenie fenomenală. Noroc cu câteva vile și construcții mai fanteziste, cu curți și scări interioare, terminate cu turnuri acoperite de cupole care tocmai prin anacronism aduc niscaiva sare și piper, urbanisticii haotice și fără stil târgulețului din creierii Apusenilor. În timpul incendiului din 1905, toate cele trei biserici, ortodoxă, catolică și unită, au ars până la temelie. Descrierea focului cel mare care a mistuit orașelul, pe atunci comună, a fost făcută de Iorga în termeni din care nu lipsesc trimiteri biblice la păcătoasele Sodoma și Gomora: „De multă vreme, un loc din Ardeal n-avusese să îndure o pedeapsă dumnezeiască așa de cumplită”. Fiecare cuvânt folosit de istoric în descrierea prăpădului aduce în fața ochilor cititorului imaginea apocaliptică a așezării cuprinse de vâlvătaie flăcărilor. Dar cea mai puternică imagine este cea a prăbușirii celor trei biserici „(...) cea unită a fost mai ales pusă la cale foarte rău, și, în mijlocul pocnirilor focului înțețit, al zarvei de oameni ce strigau de spaimă, răsună, ca un urlet de triumf al iadului, căderea clopotelor, care se prefăcure într-o grămadă de aramă topită”. Fără ocolișuri, istoricul insinuează pedeapsa cerească drept urmare a „neînțelegerilor confesionale, care aici n-au nici frâu, nici rușine și nici măcar o hotărnicie a cuviinței, (care) au împiedicat biserica unită să se trezească din ruinelei-i negre. Căci aici e locul unde preoții români de cele două confesii se spionează neconținut și nu pierd niciun prilej pentru a se jigni prin vorbe aspre și glume proaste sau a-și face rău prin ce fapte pot săvârși numai”. Gravarea în apă tare a moravurilor și năravurilor bisericesti locale și a conflictelor de natură mai mult laică decât religioasă, concurența acerbă dintre protopopul ortodox și preotul unit este cât se poate de autentică. În ura lor reciprocă, antrenaseră și enoriașii celor două culte care se suduiau și insultau cu vorbe grele unii pe alții. Cincizeci de ani mai târziu, în plină ofensivă comunistă contra bisericii, răca dintre cele două comunități religioase, ortodoxă și unită, nu da semne de ostioială. Strigături jignitoare precum ”Uniți, cu ochii belii” și „Ortodocși, cu ochii scoși”, încheiau adesea disputele mărunte ale copiilor. De erau întrebați ce înseamnă ortodocși sau uniți, habar n-aveau, se insultau doar pentru că așa auziseră de la părinții lor. Ura illogică dintre cele două comunități creștine era moștenită și de ea profitau autoritățile comuniste. Sute de preoți, nu doar din Transilvania, ci din întreaga țară au fost arestați înfundând ani grei închisorile de la Sight, Gherla, Râmnicu Sărat și altele, unde, înfometați, torturați și bolnavi mulți dintre ei, și-au dat duhul. Cum spune părintele Arsenie Papacioc, comunismul a umplut cerul de sfinți.

Acceptată oficial, biserica ortodoxă a fost, oarecum, în mai mică măsură ținta atacurilor dezlănțuite de autoritățile comuniste, dar a dat și ea destui martiri. Biserica unită, în schimb a avut enorm de suferit urmărindu-se chiar disoluția ei. Multe dintre bisericile de rit unit au fost închise și apoi transferate în patrimoniul celui ortodox, iar preoții arestați și închiși. Orice suspiciune de contact cu biserica romană atrăgea după sine întreg cortegiul de nenorociri, procese și întemnițări. Printre

sculpturile prezentate în expoziția retrospectivă Gh.D. Anghel, din 1966 de la Sala Dales a figurat cea intitulată „Cărturarul”. Puțină lume a știut însă că nu era vorba despre un cărturar oarecare, ci ea îl reprezenta pe monseniorul Vladimir Ghica, reprezentant al Scaunului Apostolic în țara noastră, care printr-o decizie specială a Înaltului Scaun avea dreptul să officieze bi-ritual slujbele, și în rit catolic și în rit bizantin. A fost întâiul slujitor al Bisericii din România care a înțeles că Dumnezeu e Unul și că indiferent de formă, romano-catolică, unită sau ortodoxă, El e deasupra a tot și toate. Cum era de așteptat, monseniorul Ghica a fost arestat și închis la Jilava, unde, ca urmare a regimului criminal de detenție a murit doi ani mai târziu. Cu atât mi-e mai greu să înțeleg cele ptrecute la Cluj cu aproape două decenii în urmă. Înfuriat de decizia de retrocedare a unei biserici a cultului unit/greco-catolic, care îi aparținuse acesteia de drept, dar care în perioada comunistă fusese cedată ritului ortodox, arhiepiscopul de atunci al Vadului, Feleacului și Clujului, Bartolomeu Anania, îmbrăcat în veșminte sacerdotale a ieșit în fruntea unui alai de preoți și enoriași pe strada mare a orașului, tunând și fulgerând împotriva hotărârii. Pe Bartolomeu Anania l-am prețuit ca scriitor și dramaturg și i-am citit cu suflul la gură „Cerurile Oltului”, un volum despre vechile biserici și mănăstiri ortodoxe din Sudul țării, însă de la acea nefericită ieșire publică contra bisericii surori unite, mi-a fost greu să-l mai ascult vorbind. Gestul brutal de atunci i-a invalidat discursul creștin rostit din altar. Ura dintre cele două biserici, ambele creștine, ambele românești, alimentată din plin în perioada comunistă, continua după două sute de ani (Biserica Unită a fost creată prin unirea unei părți a bisericii ortodoxe transilvănene cu biserica catolică în urma Sinodului de la Alba Iulia din 1697), Dacă astfel de izbucniri înveninate au loc și astăzi, chiar la cel mai înalt nivel duhovnicesc, ce să mai mire reacțiile enoriașilor câmpănari asmuțiți de preoții locali de acum peste un secol... „Ortodocși, cu ochii scoși”... „Uniți, cu ochii belii”... În loc să-i îndepărteze pe oameni de biserică, perioada comunistă mai mult i-a apropiat și a întărit această legătură. Cu atât sunt mai deconcentrate acum astfel de ieșiri ce țin mai mult de manifestări formal-religioase, exterioare esenței a ceea ce trebuie să însemne creștinismul: credința! Mai debusolată decât este la ora actuală lumea creștină în general n-a fost niciodată. Iar cea românească nu face excepție.

Casa memorială
„Avram Iancu”,
Vidra de Sus, Alba

**Acceptată
oficial,
biserica
ortodoxă a
fost, oarecum,
în mai mică
măsură ținta
atacurilor
dezlănțuite de
autoritățile
comuniste,
dar a dat și ea
destui martiri.
Biserica unită,
în schimb a
avut enorm de
suferit
urmărindu-se
chiar disoluția
ei. Multe
dintre
bisericile de
rit unit au fost
închise și apoi
transferate în
patrimoniul
celui ortodox,
iar preoții
arestați și
închiși.**

hoinar

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Primăria Municipiului Pitești a organizat prin Centrul Cultural Pitești, spectacolul muzical, sub genericul „Poveste de iubire”, dedicat Dragobetelui, sărbătoarea iubirii la români. Evenimentul, desfășurat la Centrul Multifuncțional Pitești, a cuprins un spectacol aniversar, prilejuit de împlinirea a 10 ani de la înființarea Grupului Folk P620, precum și un spectacol de folclor. Spectacolul aniversar a fost susținut de copii și tineri care urmează cursul

„Universul Interior”

de chitară, sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș, în cadrul Centrului Cultural Pitești, iar spectacolul de folclor a fost oferit de copiii și tinerii care urmează cursul de canto popular, desfășurat de profesorul de specialitate Valentin Grigorescu, în cadrul instituției, precum și de Grupul Vocal Zavaidoc al Centrului Cultural Pitești. Manifestarea a fost animată de tinerele prezentatoare Andreea Dinuț și Gina Dumitru.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” și redacția revistei-document „Restituiri Pitești” a organizat ediția din luna februarie a proiectului cultural-educativ, sub genericul „Piteștii și Marea

Piteștii și Marea Unire”

Unire”, dedicat Centenarului României. La manifestarea coordonată de lector univ. dr. Marin Toma, redactorul-șef al revistei-document „Restituiri Pitești” au fost invitați să susțină prelegeri tematice profesor dr. Elena Ștefănică, de la Liceul Tehnologic „Mihai Viteazul” și conf.univ.dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești. „Anul 1918 a reprezentat cea mai sublimă pagină a istoriei românilor, când s-a desăvârșit proiectul de țară al generației pașoptiste; acela de a realiza o

România unită, independentă și modernă. În istorie s-au găsit actele constituționale ale Unirii, istoria este o realitate a trecutului în prezent și nu o simplă rememorare”, au subliniat distinșii oameni de cultură.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, lectura-spectacol, sub genericul „Poezia, ca expresie orfică a lumii”, pe marginea celor mai recente creații ale poetului și graficianului Florin Nicolescu. Originar din municipiul Curtea de Argeș, autorul a absolvit Liceul Militar din Breaza și a lucrat la Institutul de Proiectări Argeș. S-a remarcat în viața culturală a Piteștiului, printr-o serie de expoziții de grafică și prin lecturi publice din propriile creații literare. Despre noile sale lucrări au vorbit și au susținut o lectură publică poezii Simona Vasilescu și Constantin Teodor Craifaleanu. Florin Nicolescu preferă să-și exprime gândurile, trăirile, sentimentele și concepțiile despre problemele existențiale doar pe hârtie, dar îi face plăcere să asculte comentariile celor interesați de arta sa.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, ediția din luna martie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. La evenimentul inițiat și coordonat de profesoara-scriitoare și editor Mona Vâlceanu a fost invitată profesoara-scriitoare Anca Barbu. Manifestarea, dedicată Mărțișorului și Zilei Internaționale a Femeii a cuprins prezentarea cărților de proză, semnate de Anca Barbu, precum și un recital de romane și muzică clasică, oferit de profesoara Daniela Veronica Hodojeu. „Anca Barbu are arta descrierii, are condeiul naratorului, deși este matematician de formație”, a subliniat Mona Vâlceanu. „Am dedicat aceste cărți, în ordine cronologică, părinților mei, ambii judecători, a doua carte copiilor mei și cea de-a treia carte soțului meu, care m-a încurajat să fac tot ceea ce-mi place. Viața este foarte scurtă și ar trebui să facem mai mult pentru cei din jur. Veți fi fericiți dacă veți oferi ceva cetății, iar cărțile mele sunt darul meu pentru dumneavoastră”, le-a spus Anca Barbu celor prezenți.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat un medalion artistic, dedicat Mărțișorului și Zilei Internaționale a Femeii. Manifestarea, desfășurată în Sala Ars Nova, a fost susținută de copiii care urmează Cercul de Pictură „Sensibilitate și Culoare”, coordonat în cadrul instituției de profesoara de arte plastice Elena Zavulovici. În fața auditoriului format din părinți și bunici, micii artiști au vernisat o expoziție tematică, prezentând lucrările realizate conform tehnicilor însușite la orele de curs, au recitat poezii și au interpretat cântece specifice primăverii.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul muzical-literar, sub genericul „Mărțișoare pentru fiecare”, dedicat Mărțișorului și Zilei Internaționale a Femeii. Evenimentul a fost susținut de Trupa de teatru Robertto, formată din copii și tineri, care urmează cursul de actorie, coordonat de artistul Robert Chelmuș, în cadrul instituției. În fața publicului format din părinți, bunici și alți admiratori, talentații artiști au interpretat cu emoție și dăruire poezii, scenete și melodii de muzică populară și ușoară, toate dedicate celor mai iubite ființe din viața lor, mai ales mamei.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat un spectacol de folclor, dedicat Zilei Internaționale a Femeii și celui mai tânăr anotimp. Manifestarea a fost susținută de copii și tineri care urmează cursul de canto popular, sub îndrumarea profesorului de specialitate Valentin Grigorescu, în cadrul Centrului Cultural Pitești, precum și de micuți, care urmează cursul de dans popular, coordonat de artiste Violeta Dincă și Rodica Oprican, în cadrul instituției. Artiștii au interpretat cu dăruire melodii îndrăgite de muzică populară, pe care le-au repetat la orele de curs și au încins hore muntenesti, spre delectarea publicului iubitor de folclor. Ei au fost acompaniați muzical de maestrul Victor Buștean la vioară și de tânărul instrumentist și solist al Grupului Vocal Zavaidoc, Bogdan Leca, la orgă.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat sub semnul Zilei Internaționale a Femeii o expoziție-eveniment, sub genericul „Transparent”, realizată de Mariana Frățița, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, Filiala Gorj. Originară din municipiul Piatra Neamț, autoarea a absolvit Institutul Politehnic Gheorghe Asachi din Iași, în anul 1985. Pasionată de artă, Mariana Frățița a urmat cursurile Școlii Populare de Artă – Secția Pictură din municipiul Târgu Jiu, acolo unde și-a întemeiat o familie și locuiește în prezent, și a absolvit Facultatea de Pedagogia Artelor Plastice și Decorative Constantin Brâncuși din Târgu Jiu, în anul 2012. S-a remarcat printr-o serie de expoziții personale la Târgu Jiu, Pitești, București, Râmnicu Vâlcea, Oradea, Curtea de Argeș. La vernisajul expoziției „Transparent” i-au fost alături cu aprecieri și mesaje de suflet, poeta Denisa Popescu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din România Filiala Pitești, Daniel Preduț, profesorii de arte plastice Ion Pantilie și Marius Ivanovici, președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, medicul-poet Adrian Mitroi, redactorul șef al revistei Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu, poeta Cristina Onofre. La magia evenimentului au contribuit și membri ai Grupului Folk P620, care au susținut un recital de melodii dedicate mamei, dar și iubirii.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au organizat în cadrul Cenaclului „Armonii Argeșene”, lansarea primului număr al revistei Cuvântul Argeșean. Noua apariție editorială, avându-l redactor șef pe scriitorul Nicolae Cosmescu este publicația trimestrială a ligii, în care sunt promovați poeți și scriitori argeșeni, fie la început de drum, fie autori, care s-au afirmat deja în viața culturală a județului. Semnatarii primului număr al publicației au susținut cu acest prilej, o lectură, din materialele care au văzut lumina tiparului. Poeții Denisa Popescu, Nicolae Ionescu, Nicolae Braniște, Pușa Chiriță, Constantin Vărășcanu, Cristina Onofre, Marius Ionescu, Floricel Alexandru, Andreea Popa, Anda Benția, Alexandra Maria Bulgar, Denisa Coroja, Bogdana Demir, Doina Panaete, Dumitru Sima, Constantin Teodor Craifaleanu, Simona Vasilescu, Adrian Mitroi, scriitorii Mihail Ghițescu, George Ene, Nicolae Berbec, caligraful Petre Ghilencea, profesorii de limba și

**Spectacol de folclor
dedicat Zilei Internaționale a Femeii**

„Poveste de iubire”

literatura română Vasile Ghițescu, Letiția Brățulescu, promotorul cultural Adina Perianu, col.(r) Ion Stan și publicistul Gheorghe Mohor au participat la evenimentul editorial, coordonat și moderat de redactorul-șef al revistei Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat expoziția de pictură în acuarelă și tempera, sub genericul „Universul Interior”, de Ara Max, artist plastic din Germania. Autoarea este din orașul Oberhausen, iar în prezent se află la Pitești, alături de soțul său, care lucrează la o companie din Argeș. Din pasiune pentru cultură, Ara Max a urmat o serie de cursuri, unde și-a cultivat talentul și aptitudinile artistice: pictură, ceramică, design vestimentar. A realizat peste 3 mii de lucrări de pictură și grafică, și a expus în Statele Unite ale Americii, Rusia, China, Letonia, Germania.

Teatrul zilelor noastre

În Pitești, la ”Ilfoveanu”. Spre fine de februar`. Pe la ceas de seară, cu omăt afară. One woman show inedit, binevenit, reușit. Mamă și fiică lucrând în tandem, ca să le iasă cu rost...

Socot c-a ieșit. Fincă optzeci de oameni au aplaudat lung și apăsător. Au felicitat și au comentat pe larg, cu entuziasm. Protagonista meritând aceasta. Pentru efort, ingeniozitate, curaj, expresivitate, mesaj, incisivitate. O știm mulți, de-atâția ani. Actriță la ”Davila”, mereu în prim-plan. Actualmente însă nemaiputând să apară pe scena teatrului în care e angajată. Ceea ce, probabil, a pus-o la treabă în spațiul numit la-nceput. Un loc potrivit, underground aș zice. C-un aer conspirativ, din plin sugestiv. Pentru ce-a vrut ea să spună ca-n minți să rămână...

Luminița Borta a avut tărie rostind ce-a rostit. Clar chibzuit, cert cumpănit, foarte nimerit. Năravuri semnalând, moravuri înfierând. Corupția, fățărnicia, lașitatea și prostia. Pumnul în gură băgat. Groapa de

La vernisajul expoziției de la Centrul Cultural Pitești a primit aprecieri de la poetele Denisa Popescu, Allora Albulescu, artistul plastic Ion Pantilie, redactorul-șef al revistei literare Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu, președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, medicul-poet Adrian Mitroi, medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu, promotorul cultural Adina Perianu, poeta Cristina Onofre, poetul și graficianul Florin Nicolescu. Atmosfera a fost animată de copii și tineri de la Grupul Folk P620 din cadrul Centrului Cultural Pitești, care sub îndrumarea cantautorului Tiberiu Hărăguș au susținut un recital de melodii folk, bine primit de autoare și de publicul prezent la eveniment.

CARMEN ELENA SALUB

„Transparent”

Stand-up comedy

gunoi la care ne-aruncă, iarăși, ăia cu puterea. Nemernicia celor cu bani, pile, cunoștințe, relații. Disprețu` lor pentru ceilalți. Lumea românească din ziua de azi. Alienarea autohtonă revigorată vădit și nefericit...

”City break” este satiră cu tâlc. Râzi când o auzi, da` te pune și pe gânduri instant. Căci critică până la vârf bolnava noastră societate și mediul politic tarat apăsător. Răspândind firese și-un pic de durere. Trauma artistei, inevitabil, o cere...

Îndrumată regizoral de fiica-i, Ania Cazan, Luminița etalează și cu ăst prilej din talentul ei. Declarând, la fine, că n-o să se lase și-o lupta acerb. Teatrul fiindu-i a vieții menire cât resurse-o avea să-l facă și d-aici încolo. Îi doresc să poată ca încă să scoată adevăr din replici. Subtil și benefic, să înfrunte vrednic tot ce e malefic. Din belșug, vizibil, pe plai mioritic...

ADRIAN SIMEANU

Dare de seamă despre Balta Albă...

(urmare din p. 24)

pielii și prin ea asupra întregului organism pătrund și alți factori: substanțele volatile, ioni de compuși anorganici (natriu, potasiu, calciu, magneziu, fier) și organici, substanțe biologice active, asemănătoare hormonilor sexuali. Gradul de penetrare depinde de temperatura nămolului. Cu cât e mai cald, cu atât pielea devine mai permeabilă, circulația sângelui se intensifică și are loc o puternică stimulare a sistemului nervos central și a glandelor. Cea mai populară formă de terapie cu nămol este cea prin care corpul (cu excepția capului și a zonei inimii) se unge cu loțiunea magică după care se face expunerea la soare până se usucă. Apoi se fac băi în apa mării sau în lacurile sapropelice. Această metodă mai e numită popular: „o baie rece de nămol”.

Contemporana Baltă Albă, sub semnul Milionului absolut

Stăpânul de azi a stațiunii Balta Albă pare să fie societatea Milion SRL. Ea oferă, pentru mașini, servicii complete de vânzări și reparații. Pentru oameni, ea deține motelul, căsuțele și restaurantul non stop. Ca să poți intra în baltă trebuie să treci, contra sumei de 5 lei, prin proprietatea firmei Milion. Te încasează, operativ, o țigancă tânără și amabilă care se plictisește de moarte, din lipsă de clienți serioși, la barul de pe plajă. Niște pensionari se ung cu nămol, luat din niște găleți puse, generos, la dispoziția turiștilor. Ei stau la soare și așteaptă să se usuce. Intră, apoi, timid în baltă și se freacă, peste tot, c-un șomoig de paie. Deapănă diverse amintiri cu alți pensionari de prin zonă. Când ajung la punctul culminant, nu îndrăznesc să-i ceară partenerului de dialog să-l frece pe spate.

Preferă să-și cheme nevasta, așa, ca să nu-i iasă vorbe gratuite. Dacă vrei să te dai cu barca prevăzută cu vâsle (maxim patru persoane), te duci la “Milion” și achiziții 10 lei pentru o jumătate de oră. O oră are, desigur, un preț dublu. Hidrobicicleta e 5 lei, tot pentru o jumătate de oră. Un traseu cu șalupa e 75 de lei. Toate aceste activități acvatice sunt, probabil, potențiale pentru că n-am văzut nici o mișcare în acest sens. Ele existau în oferta turistică dar nu le-am văzut ancorate la ponton. Acesta înainta în lac și se termina cu o ciupercă artistică prevăzută c-un bar, mese și bănci de lemn. Acolo, la bar, ai fi putut comanda o cafea cu 3 lei și o bere la halbă cu același preț. Asta în cazul că ar fi fost deschis. După cum arăta barul, suntem îndreptățiți să credem că barmanul a dat demult, din motive necunoscute nouă, bir cu fugiții. La localul motelului cam bătea vântul pentru că eram doar câțiva mușterii. Cetățeanul A. Petrică, un domn athletic cu niște ochelari prevăzuți cu o ramă fină, ni se recomandă a fi chiar patronul. El ia comanda, el o transmite la bucătărie și el ne și servește. Am fi vrut să mâncăm pește dar nu avea. Momentan. Patronul A. Petrică (conform ecusonului regulamentar) ne-a oferit tradiționala ciorbă de burtă, niște grătare și câțiva mici. În cazul c-am fi vrut să ne folosim telefoanele sau tabletele, un afiș mic, lipit de-un copac, ne informa că e „3 lei doza legătură aplicată”. Dacă am fi vrut să ne răcorim, d. Milion avea un bogat sortiment de înghețată: panda, wow șorbet, Bucuria copiilor, rom stick, stick choco, rom sandwich, big milk, kids twist, rom green, magnum și magnum double caramel sau choco. Am achitat nota de plată și am ieșit de pe proprietatea d-lui Milion. Lacul era liniștit și câteva bivolițe pășteau extrem de plictisite. Iarba era pârjolită de soare, nu era nici un copac care să ofere o oază de umbră și de răcoare omului și animalului. În curtea privată, am zărit cum trona

un butoi supradimensionat, cu doagele vopsite în galben și mov, strânse în cercuri albe de fier. Deasupra butoiului era o vegetație abundentă, ca spuma revărsată a unei halbe de bere. Ea se prelingea, pe doage-n jos, până la înălțimea unei motociclete rusești vechi, folosită ca decor, și ajungea în zona verde împrejmuită de gard. O casă în Balta Albă cu 4 camere, bucătărie, două holuri, sobe de teracotă, bucătărie de vară, șopron, grajd, beci, fântână în curte, apă curentă și un teren de 1.800 mp cu vie, căpșuni și pomi fructiferi făcea, cu totul, 11.500 euro. Dacă sunt case și terenuri la prețuri acceptabile e și pentru că elevii din Balta Albă nu au parte de un microbuz școlar. Așa că le e mai aproape să învețe, mergând pe jos, în județul Brăila decât să studieze, acasă, în județul Buzău. Zugraful franțez n-ar fi foarte fericit să afle că mai există, tocmai în secolul XXI, „acest problem”.

SFÂRȘIT (NEFERICIT...)

Post Scriptum

La înapoiere, am vrut să vedem și Amara iar apoi s-o luăm spre Ghergheasa ca să revenim în drumul principal. Am dat de un drum proaspăt pietruit și mi-era teama că pietrele ce scrâșneau sub roțile Logan-ului o să se răzvrătească și-o să-mi ajungă-n fix în parbriz. La orizont ni se arăta, ca o pată neagră pe câmpia, arșă de un soare nemilos, o turmă de bivolițe. Ea era păzită de-un tânăr vâcar și de-o la fel de jună țigancă. Fata ne-a asigurat că drumul spre Sălcioara și Rubla-i la fel de rău și c-ar fi mai bine să ne întorcem. Pe drum, tanti Aurica ne spune că bunicii noștri obișnuiau să meargă și la Căineni Băi. Ca să ajungem acolo ar fi trebuit să facem un ocol prin Slăvărești și Plăsoiu, pe la coada Bălții Amara. La sfatul înțelept al țigăncii am renunțat și la acest ocol.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că **Argeș** nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.

Număr ilustrat cu picturi de Ștefan Luchian.

Revista ARGES poate fi procurată și prin comandă directă la sediul, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor. IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.	ARGES ● Revistă lunară de cultură ● Apare sub egida Consiliului Local, a Primăriei Pitești și a Uniunii Scriitorilor din România ● Editată de Centrul Cultural Pitești ● Membră ARIEL	Senior editor: CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului Redactor-șef: DUMITRU AUGUSTIN DOMAN (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com) Consilieri editoriali: NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ Redactori: MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU Tehnoredactor: SIMONA FUSARU	Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești; http: www.centrul-cultural-pitesti.ro; tel./fax: 0248/219976 ISSN: 1221-2350 Tiparul executat la SC Argeșul liber SA ARG PRESS	Fiecare autor care semnează în revista ARGES răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.